

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS

FORVM

Acta Juridica et Politica

VIII. évfolyam
2. szám

SZEGED
2018

Redigunt

TAMÁS ANTAL, ZSUZSANNA JUHÁSZ, KRISZTINA RÚZS MOLNÁR,
ZSOLT SZOMORA, NORBERT VARGA

Collegium scientiae actorum:

ATTILA BADÓ, MÁRTA DEZSŐ, ZSUZSANNA FEJES, KLÁRA GELLÉN,
ATTILA HARMATHY, JÓZSEF LICHTENSTEIN, BARNA MEZEY,
LÁSZLÓ NÁNÁSI, GÁBOR ROKOLYA, ARNDT SINN, BÉLA SZABÓ,
ISTVÁN SZABÓ, GERHARD THÜR

Redigit

MÁRIA HOMOKI-NAGY

Nota

FORVM Szeged

Szerkesztőbizottság:

ANTAL TAMÁS, JUHÁSZ ZSUZSANNA, RÚZS MOLNÁR KRISZTINA,
SZOMORA ZSOLT, VARGA NORBERT

A folyóirat tudományos testülete:

BADÓ ATTILA, DEZSŐ MÁRTA, FEJES ZSUZSANNA, GELLÉN KLÁRA,
HARMATHY ATTILA, LICHTENSTEIN JÓZSEF, MEZEY BARNA,
NÁNÁSI LÁSZLÓ, ROKOLYA GÁBOR, SINN ARNDT, SZABÓ BÉLA,
SZABÓ ISTVÁN, THÜR GERHARD

Főszerkesztő

HOMOKI-NAGY MÁRIA

Műszaki szerkesztő

MARVANEK JUDIT

Kiadja

BALOGH ÉLEMÉR

dékan

Kiadványunk rövidítése

FORVM Szeged

ISSN 0324-6523 Acta Universitatis Szegediensis
ISSN 2063-2525 FORVM Acta Juridica et Politica

TARTALOMJEGYZÉK

ALMÁSI TIBOR Megjegyzések Nagymartoni Pál királyi országbíró pályájához és működéséhez (1328–1349).....	5
BADÓ ATTILA – LÖRINCZI JÁNOS – PATYI ZSÓFIA A magyar joghallgatók motivációi, céljai, életstratégiái egy empirikus vizsgálat alapján.....	35
BATÓ SZILVIA „a használt erőszak miatt valakinek halála következett” Az élet és testi épség elleni cselekmények szabályozási rendszere Csatskó Imre tervezetében (1868–1869).....	65
THOMAS GERGEN Mennyiben köti az örökösöket a post mortem szerzői jog a német jog szerint?.....	79
GYÉMÁNT RICHÁRD Etnikai és felekezeti viszonyok a Német-bánsági Ezred területén.....	87
HAJDÚ JÓZSEF – LUKÁCS ADRIENN Közösségi média és a közérdekű bejelentők a versenyszférában, különös tekintettel a magyar jogi szabályozásra.....	121
JUHÁSZ KRISZTINA A differenciált integráció fogalma, típusai és szerepe az Európai Unió fejlődésében.....	149
JUHÁSZ ZSUZSANNA (Túl)zsúfoltság és börtönügy.....	165
KARSAI KRISZTINA A Rend észtana – avagy recenzió Finszter Géza „Rendészettan” c. munkájáról.....	181
KISS BARNABÁS A kínzás és más kegyetlen, embertelen, megalázó büntetés vagy bánásmód tilalma az emberi jogok rendszerében.....	197

MOLNÁR ERZSÉBET A bizalmi vagyonkezelési titkok büntetőjogi védelméről.....	213
NAGY FERENC A jogállami büntetőjogról és a fejlődési irányairól.....	227
NÁNÁSI LÁSZLÓ A népköztársaság ügyészségétől a köztársaság ügyészségéig.....	241
PÁKOZDI ZITA Megújult polgári perrendtartás változatlan bírói szervezettel.....	281
PAPP LÁSZLÓ Uzsorabíróság.....	297
MÁTÉ PÉTERVÁRI Die Bezirkshauptmannschaft und das Stuhlrichteramt – Vergleichende Prüfung der Bezirksverwaltung in der Österreichisch- Ungarische Monarchie.....	311
RÉVÉSZ BÉLA Az igazságszolgáltatás átalakításának vitái a rendszerváltás időszakában.....	323
ROKOLYA GÁBOR Az állami közjegyzői intézmény kiépítése és működése (1950–1956).....	369
TAKÁCS ALBERT Az amerikai alkotmány politikai filozófiája és jogelmélete.....	385
TÓTH TIBOR A skandináv jóléti modell a 30-as évek válságkezelési gyakorlatában.....	427
VARGA NORBERT A városi tanács működése a magyar közigazgatási rendszerben.....	443

KARSAI KRISZTINA*

A Rend észtana – avagy recenzió Finszter Géza „Rendészettan” c. munkájáról

I. Alapvetések

2018-ban jelent meg *Finszter Géza* műve a Dialóg Campus gondozásában „Rendészettan” címmel, ami – bátran állítható – a hazai rendészettudomány legfontosabb kézikönyvének számít. Bár szerzője szándékai szerint tankönyvi funkcióval is ellátta, meggyőződésem szerint legfontosabb funkciója az, hogy a szakmai vezetők, a rendészetről gondolkodók és döntéshozók számára lényegében minden felmerülő kérdésre adekvát válasszal szolgáljon. Alkalmas rá ugyanis.

A rendészetről való gondolkodás – amíg van jogállam és demokrácia – örök és folyamatos, ezt a feladatot sem a paradigmaváltások, sem az új struktúrák, sem pedig az új szabályozások nem tudják elvégzetté tenni, ezért óriási szükség van e gondolkodás tanának megalkotására. *Finszter Géza* nem tesz kevesebbet, mint ezt, létrehozza a „rend” észtanát, ami pedig nem más, mint annak leírása, hogy miként gondolkodjunk helyesen¹ a rendről (értelemszerűen rendészetről), ekként tartalmazza a „gondolkodástant”, ami az ismeretek kifejtését és rendezését foglalja magában, és az „ismetant”, ami pedig „azon eszméket és elveket fejtegeti, melyek alapjai minden ismeretünknek. E tan a gondolkodástantól különbözik, a gondolkodástan a szerzett ismereteket csak fejtegeti és rendez, szóval a tudományt szerkeszti, az ismetan pedig azokat alapítja, azoknak ti. eredetét és igazságát határozza meg.”² A mű mind a gondolkodástan, mind az ismetan szempontjából egyedülálló és autonóm képet ad a társadalmi valóság ezen szegletéről, tudományos eredményeit a vizsgált tárgyról a saját – több évtizedes szakmai és tudományos – munkája, valamint a tudós kollégák releváns nézeteinek feldolgozásával alakítja ki. A mű ismetani részeiben a jogtudományok (különösen az alkotmányjog, a közigazgatási jog és tág értelemben vett büntetőjog), a kriminológia, a kriminalisztika, a szociológia, a szervezéstudomány, a közigazgatástan, az államelmélet, a jogtörténet, a közpolitika tudományos eredményeihez kapcsolja vizsgálati tárgyát és mutatja ki az

* intézetvezető egyetemi tanár, SZTE ÁJTK Bűnügyi Tudományok Intézete

¹ CZUCZOR GERGELY – FOGARASI JÁNOS: *A magyar nyelv szótára*. Emich Gusztav Magyar Akadémiai Nyomdász. 1862. www.arcanum.hu

² KALAZAN CZ PURGSTALLER, JOSEF: *A bölcsészet elemei*. Magyar Királyi Egyetem. 1843. 87.p.

összefüggéseket, ekként képes arra, hogy rendkívüli komplexitásában is uralja a témakörét és arra is, hogy érthetővé tegye az olvasó számára a rendészet diszciplinárisan összetett mátrixát. A komplexitást a lineárisan építkező könyvírás nehezen tudja leképezni, ezért az ismétlések elkerülése szinte lehetetlen. A szerzőnek is élnie kell az ismétlés eszközével, így vannak témakörök, amelyek több fejezetben is előkerülnek, de tárgyalásuk mindig kicsit más megvilágítást kap, ezzel előnyt lehetett kovácsolni a komplexitás hátrányából.

Finszter célja hármias a művével: szeretne hozzájárulni a felsőfokú rendészeti szakemberképzéshez, segítséget kíván nyújtani azoknak, akik a rendészet kutatójává szeretnének válni, valamint értékválasztást szeretne közvetíteni az értelmiségi léthez. Ezen kívül még a „rendészetelmélet nyelvtankönyvének” is tekinti művét, amit felfoghatunk az előző célok előfeltételének: ha ugyanazt a nyelvet beszéljük, nincs félreértés az építőkövek jelentését illetően, így az oktatás, a tudomány és a szakmai munka aktorai képesek egy irányba hatóan tevékenykedni, és a szükségszerű felfogásbeli különbségeket csakis szakmai alapon kezelni. Éppen 15 éve jelent meg *Finszter* nagydoktori értekezése „A rendészet elmélete”³ címmel, az ott nyitva hagyott kérdéseket ebben a munkában megválaszolja, multidiszciplináris és multidimenzionális mátrixban⁴ értekezik a rendészetről. Akkor ezt írta: „A rendészeti tan művelése valószínűleg meg fogja változtatni a rendvédelem történetének feltárásában eddig követett módszereket. A leíró forráselemzések mellett, aminek a jelentőségét egyáltalán nem kívánjuk lebecsülni, megjelenhet a kritikai értékelés, ami arra keresi a választ, hogy a múltban milyen tényezők befolyásolták a rendészeti struktúrák és funkciók alakulását, melyek voltak a legitimációs források, hogyan alakult a külföldi minták átvétele és mivel magyarázhatóak a taktikában és a stratégiában mutatkozó állandó jegyek.”⁵ Azt is megadja már 2003-ban, hogy „a rendészet tana azoknak a tudományos módszerekkel feltárt fogalmaknak és törvényszerűségeknek a rendszerbe foglalt összessége, amelyek alkalmasak a rendészet működésének, szervezetének és jogi szabályozásának tanulmányozására és fejlesztésére. A rendészet tana a gyakorlati tapasztalatok, az empirikus tények szintetizálásával elméleti tudást és gyakorlati ajánlásokat kínál a rendészet társadalmi rendeltetésének és történelmi gyökereinek a feltárásához, a tevékenység kritikai elemzéséhez, a szervezet célszerű kialakításához, a rendészeti jog megalkotásához, a rendészeti reformok sikeres tervezéséhez és végrehajtásához.”⁶ 2003-ban felvillantotta a legfontosabb téziseket és kialakította a „gondolkodástant”, de a rendészet „ismetanát” a mostani műben adja közre. Bár szól arról, hogy a teljesség igénye nélkül írta művét, a könyv kifejezetten komprehenzív, azaz olyan hiányról, ami szükséges lenne a kimondott célok eléréséhez, a recenzens sem tud beszámolni.

Finszter tudományos kutatóként, egyetemi professzorként kiváló ismerője témájának, de ő valódi intráneos, a rendészet megújításának folyamatainak közepén találjuk őt lényegében a nyolcvanas évektől kezdődően a 2010-es évek elejéig – ez indokolja azt a hitet és belső meggyőződést is, ami ebben a művében is jellemzi mondanivalóját (és

³ FINSZTER GÉZA: *A rendészet elmélete*. hvg-orac. 2003.

⁴ Ezt a felfogás nem azonos a multidimenzionális rendészet vezetési mátrixával, amit Piros Attila dolgozott ki. Lásd PIROS ATTILA: *Gondolatok a vezetésről, a parancsnoki munkáról*. Magyar Rendészet 2017/4. 177–191. p.

⁵ FINSZTER GÉZA: *A rendészet elmélete*. kjk-kerszöv. 2003. 14. p.

⁶ FINSZTER GÉZA: *A rendészet elmélete*. kjk-kerszöv. 2003. 22. p.

stílusát is). Azért is különösen elismerésre méltó ez, mert éppen intráneuussága miatt akár el is veszíthette volna hitét a rendészet megújításának kevésbé sikerült mivolta okán, s bár művében az is kirajzolódik, hogy elégedetlen a „dolgozó állásával”, továbbra is hajlandó minden eszközzel szorgalmazni a helyes útra találást és az annak el nem hagyását.

Nagyon fontos ismérve – mindemellett – *Finszter* munkásságának és ennek a könyvnek is az a szakmai alázat, ahogy a rendkívüli diszciplináris és szakmai műveltségbeli tudását alárendeli a célnak, hogy tisztán és objektíven, ekként mindenki számára hitelesen írjon e témáról, amelynek „sűrű erdejében” mind a politikai színezetű eltolódás, mind az ideológiai részrehajlás réme is leselkedik az egyszeri kutatóra. *Finszter* bizonyítékon alapuló (evidence-based), tisztán professzionális megközelítése nagy kincs – örülhetünk, hogy e mű megszületett.

II. Tudományos mű vagy tankönyv?

A mű célkitűzéseit tekintve tudományos mű ÉS tankönyv is egyben. A szándék érthető és üdvözlendő, nézzük, hogy sikerül-e ez a szerzőnek.

A könyv *Finszter* tudományos eredményeit tartalmazza, amelyeket a következő kutatási kérdések megválaszolásával ér el: „Miként őrizheti meg a rendészet eredményességét olyankor, amikor egyes eljárásait részletes és szigorú szabályok fogják közre, és a garanciális elemek olykor egyenesen korlátozzák a hatóságok intézkedési szabadságát? Hogyan maradhat a törvényesség sáncái között a rendészeti beavatkozás akkor, amikor a hatóság egy általános felhatalmazás alapján, különösebb formakényszer nélkül, széles diszkrécionális mérlegeléssel, a legitim erőszak monopóliumát gyakorolva léphet fel. Létrehozható-e ez a harmónia, avagy a rendészet a jogállamnak az a része, amelyen nem mindig lehet számon kérni a jogállami értékeket?” (17. o.) A kérdésekre *Finszter* megadja a választ művében, igaz, helyenként nem egészen elégedett a fejlődés állapotával vagy éppen irányával, de ez a mű tudományos jellegét nem csorbítja. Ebben a recenzióban eredményeinek egy részét kiemelem azért, hogy kedvet csináljak a mű elolvasásához, de értelemszerűen minden nívó nem lehet tárgya egy recenzióknak – hiszen akkor ki olvasná az eredeti művet. *Finszter* sem teljes megnyugvással zárja a válaszait: „a rendészet modernizációja a polgári centrum országokban egészen a 21. század hajnaláig az alkotmányos demokráciák értékeinek megőrzése mellett történt. A helyzet azonban gyökeresen más képet mutat az új évezred nyitányán.” (459. o.)

A kötetet tankönyvként is fel kellene fogni a szerző szándéka szerint. Jómagam meg lehetőségen szigorú elvárásokat támasztok egy *tankönyv* felé: annak a tartalma legyen természetesen a tudományos kutatások által alátámasztva, mi több, tartalmazza az adott tudományág legfrissebb metszetét, de mindezt didaktikailag átgondolt módon tegye, a célcsoportot – bármennyire is kívánatos és örömteli lenne – ne tudományos kutatóknak tekintse, hanem olyan, a témában kevésbé járatos személyeknek, akik meg akarják érteni az adott diszciplinát. A jelen mű tankönyv mivoltát az is erősíti, hogy tipikusan nem lábjegyzetekkel dolgozik, hanem szövegben elhelyezett idézésekkel, amelyekkel amúgy is nagyon szűkmarkú (helyesen, egyébként, ha tankönyvet készít), mivel majd a rendkívül gazdag szakirodalom igazítja el az olvasót és a tanulót a további olvasmányok irányába.

Tananyagra jellemzők az ellenőrző kérdések és az összefoglalások a fejezetek végén, azonban – véleményem szerint – ezek kimunkálása kevésbé mutatja azt az alaposítást, amit az egész mű, így ezeket a mű testidegen részeinek tekintem a következő okokból. Az összefoglalások – számomra – nem koncentrálnak a megelőző fejezetek lényegi mondanivalóját, a kérdéseknek pedig a módszertani célja nem világos. Vagyis másképp fogalmazva – a módszertani célok keverednek, ekként nem feltétlenül segítik elő a tanulást. Vannak kérdések, amelyek a megszerzett tudás önellenőrzésének az eszközeinek tűnnek, de számuk nagyon kevés, és a megelőző fejezet nagyon kis részére irányulnak, ekként például a vizsgafelkészülést nem segítik, sőt, esetleg félre is vezethetik a hallgatót a megtanulandókat illetően. Vannak olyan kérdések is, amelyek, biztos vagyok benne, továbbgondolási céllal kerültek bele, mivel a szövegből elsőre nem kiolvasható összefüggésekre kérdeznék rá, ami szintén jó didaktikai cél, csak éppen nem különbözik el ezek az önellenőrző kérdésektől, így bizonytalanságot keltenek a tananyag határait illetően. Vannak továbbá olyan kérdések is, amelyek viszont a megelőző fejezet valamely „apró” tudáselemére kérdeznék rá, s ezt úgy, hogy az önellenőrzés nem kap teljeskörű kérdéssort, megintcsak félrevezető hatást kelt a lényegi tudás (esetleg a vizsgakövetelményeket) illetően.

III. A mű maga

A Rendészettan c. munka lényegében 10 érdemi fejezetben, összesen 495 oldalon foglalkozik a rendészet legkülönbözőbb kérdéseivel. A fejezetek egymásutánisága is jól koncipiált logikai ívet követ. A szerző kevés lábjegyzetet használ, a szövegen belüli idézés módszerével él. A lábjegyzetelés mintázatát a recenzensnek nem sikerült beazonosítania, sem a források hasonlósága, sem azok fontossága, sem a lábjegyzetek konkrét funkciója nem mutat szabályszerűséget. A kötet oldalképe szokásos olvashatóságot nyújt, amennyiben tudományos szakkönyvként tekintünk rá, azonban, ha tankönyvként, akkor azért a sorsűrűség inkább zavaró (a szövegkihúzó szélessége másfél sort ugyanis lefog, amit az egyetemisták nem nagyon szeretnek).

A kötet a Dialóg Campus kiadónál jelent meg, a Studia universitatis communia sorozat tagjaként (sorozatszerkesztő: *Hautzinger Zoltán*), a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” című projekt keretében, lektora *Korinek László* akadémikus. A könyv szép kivitelben jelent meg, alighanem a keménykötést is elbírta volna. Rendkívül fontosnak tartom, hogy a kötet letölthető pdf-ben a kiadó (és az NKE) honlapjáról – a fenti számú operatív programban elkészült közlemények teljes mértékben nyílt hozzáférésűek, ekként nem korlátozható a terjesztésük sem, így bizonyosan sokkal több emberhez és érdeklődőhöz fog eljutni a munka és remélhetőleg annak üzenete is.

Ebben a recenzióban – megköszönve a terjedelmi korlátok adta lehetőségeket – minden fejezetről külön fogok szólni, mert célom az is, hogy az olvasóközönség – elsősorban jogászok – már a recenzió elolvasásával képet kapjanak *Finszter Géza* munkásságáról, valamint azt is remélem, hogy ezek a lektúrok kedvet csinálnak a mű elolvasásához.

1. A rendészet fogalma (I. fejezet)

Ebben a fejezetben a rend és a biztonság gyakorlatához és elméletéhez egyaránt használható fogalmak szótárát állítja össze a szerző, törekvése elengedhetetlen a munkájához, hiszen ez szükséges a „nyelvtankönyvi” funkció biztosításához, és ahhoz, hogy pontosan értsük, miről is fog szólni a kötet. „A rendészet a modern államban az a közigazgatási tevékenység, amelynek társadalmi rendeltetése a jogellenes emberi magatartásokból keletkező veszélyek elhárítása. (...) E rendeltetését a rendészeti igazgatás négy funkción keresztül valósítja meg: a jogellenes emberi magatartásokból származó veszélyek megelőzésével (jelenlét, őrködő funkció); hatósági jogalkalmazással (igazgatásrendészeti funkció); a jogsértő támadások legitím fizikai erőszakkal történő visszaverésével (karhatalmi funkció), valamint az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez szükséges előkészítő eljárással, a felderítéssel és a nyomozással (bűnüldöző funkció)”. (35. o.) Fontosnak tartom ehelyütt is kiemelni, hogy a rendészetfogalom két paradigmában eltérő tartalommal érvényesül: „a normatív rendészetfogalom elválasztása különösen plasztikusan jelenik meg a rendészeti szervek bűnözést akadályozó, bűnmegelőző, titkos információgyűjtő és bűnüldözési feladatainak tanulmányozásánál. Az elméleti rendészetfogalom mindezeket együtt kezeli, szintézisbe foglalja (innen a rendészet kettős természetéről szóló tanítás már *Concha Győzőnél*). A normatív fogalom viszont az érintett területeket élesen elválasztja egymástól, ami a jogi szabályozás természetéből következik.” (37. o.)⁷

2. Közrend, közbiztonság, jobbiztonság (II. fejezet)

A rendészet társadalmi rendeltetésének alapvető kérdéseit taglalja *Finszter* ebben a fejezetben. Olyan koncepciókkal foglalkozik a szerző, amelyek a modern jogállamok működésének alapvető jellemzői és amelyek egyben közvetlen szerves kapcsolatban állnak a rendészetről vallott felfogásokkal is, a közrend – közbiztonság – jobbiztonság fogalmak meghatározása egyben a rendészeti stratégiáknak (lásd önálló fejezetben), a rendészeti munkának (lásd rendészeti aktustan és igazgatás) az elvi és elméleti keretrendszerét kijelöli. A fejezetben a biztonság kérdésköréhez mély elemzést olvashatunk a kockázattan és biztonságpolitika összefüggéseiről is.

A *közrend* fogalmát érintően kimondja, hogy annak „jogtudományi fogalma vitatott. Ezeknek a polémiáknak a joguralom szempontjából az ad jelentőséget, hogy amennyiben a közrend tágabb fogalmát fogadjuk el (a jogrenden kívül az erkölcsi rendet is beleértjük), akkor ez a rendészeti igazgatás számára lényegesen szélesebb felhatalmazást jelent ahhoz a felfogáshoz képest, amely szerint a közrend alá kizárólag a közjog által szabályozott rend sorolható. A *közbiztonság* normatív fogalma tartalmazza egyfelől a közjogban meghatározott államcél, amelynek megvalósítása állami feladat, másfelől a jog által elismert társadalmi értékeket, amelyek megvédelmezéséhez indokolt lehet az alapvető emberi jogok törvényben meghatározott korlátozása is. A közbiztonság materiális fogalma azonos mindazokkal a társadalmi viszonyokkal, amelyek igénylik azt a biztonságot, ami a mindennapi értékteremtő munka feltétele, ami a hétköznapi életben

⁷ CONCHA GYŐZŐ: *A rendőrség természete és állása a szabad államban. Értekezések a társadalomtudományok köréből*. MTA. Budapest, 1901.

ténylegesen létezik és élményszerűen átélhető, vagy hiánya megszenvedhető. Van a közbiztonság sérelmének egy olyan területe is, amit ugyancsak vertikálisnak nevezhetünk, amikor a közbiztonságot a közhatalom jogsértő cselekedetei veszélyeztetik. Ebben az összefüggésben azonban a közbiztonság már nem államcél, hanem alanyi jog, amelyet az államnak garantálnia kell, akár a saját hatóságainak az elmarasztalásával is.” (100. o.). A *jogbiztonság* pedig kifejezi azt az állapotot, amelyben az egyéni jogok védelmezettek másokkal és az állami önkénnyel szemben.

Jómagam szokatlannak tartom, hogy a „*jogi tárgy*” kifejezést a rendészeti jog körében használja a szerző, kimondva, hogy a közrend a rendészeti igazgatás jogi tárgya (54. o.)⁸, mivel ezt a kifejezést mind magyar nyelven, mind idegen nyelven is (különösen németül *Rechtsgut*) lényegében csak a büntetőjogi dogmatika használja és látja el megfelelően értelmezhető funkcióval és tartalmi jegyekkel – igaz, érteni vélem a törekvést, merthogy ekként a rendészeti jog absztrakt célja kerül megfogalmazásra.

3. Közigazgatás – rendészeti igazgatás (III. fejezet)

Ebben a fejezetben *Finszter* elhelyezi a rendészetet a közigazgatás teljes keretrendszerében, ehhez először meghatározza a közigazgatás alapvető jellemzőit és igazgatáselméleti megközelítést alkalmazva kimutatja, hogy miért tekinthető a rendészeti igazgatás a közigazgatás részének. Ezt követően a *rendészeti aktustant* azonosítja be a közigazgatási tevékenység halmazában, itt már a jogszabályi keretek felvázolása is megtörténik. A szakirodalomban sokáig alapvető ellentét uralkodott két tábor között atekintetben, hogy szükség van-e, és ha igen, milyen mélységben a rendészeti aktusok jogi szabályozására. Egyet lehet érteni *Finszterrel*, aki szerint „a rendészeti aktustan kidolgozása azért fontos, mert a rendészeti hatóságoknak vannak olyan reálcselekményei, amelyek nem nyerne ugyan határozati formát, mégis joghatást váltanak ki, és változást hoznak a rendészeti intézkedéssel érintett személy jogi helyzetében, ezért aktusnak minősülnek. A rendészeti hatósági aktusok legjellemzőbb formája a rendészeti fizikai kényszer, ami az állami kényszer legdrasztikusabb formája. (...) A legitim fizikai erőszakmonopólium alkalmazása során tehát a rendőrhatalóság és az intézkedéssel érintett ügyfél között közigazgatási hatósági jogviszony jön létre, ami megváltoztatja az érintett jogi helyzetét. A beavatkozás nem a jogon kívül történik, nem a szabad belátás terepe, nem maradhat jogorvoslat nélkül, amelynek természetesen lehet olyan eredménye is, amely megerősíti a rendőri intézkedés jogszerűségét. (...) A veszélyek időbeli elválasztása, a veszély előtti, a veszély alatti és a veszélyt követő rendészeti feladatok szabályozási szükséglete és lehetősége a következő megoldásokat kínálja: a megelőzés inkább társadalmi, mint jogi eszközöket igényel (veszély előtti állapot); a még le nem küzdött jogsértő magatartások megtörése, megszakítása inkább felhatalmazó jogi normát kíván (veszély alatti állapot), és a múltban elkövetett jogsértések az állami büntetőigény igazságszolgáltatás útján történő érvényesítését követelik (veszély utáni állapot), ami nem nélkülözheti a részletes közjogi szabályozást.” (123, 125. o.) Ez azt is jelenti *Finszter* felfogásában, hogy

⁸ Valójában csak 2008-tól, korábban a közbiztonság bírt ilyen tulajdonsággal.

a rendészet tudománya a szintézist követi, ekként az előzőekben bemutatott három, eltérő küszöbértékű szabályozás *mindegyike* a rendészeti szabályozás része.

A fejezetben a társadalmi kontrollt érintő kriminológiai elméletek összefoglalását is elvégzi *Finszter*, valamint ezt meghaladóan jog- és erkölcselméleti szempontokat is értékesítve – különösen és *Bibó István* szabadság/kényszer koncepcióját mátrixba foglalja – kimondja, hogy *a társadalom pozitív kontrollmechanizmusa* mindaz az egyéni, illetve közösségi tevékenység, amely anyagi és szellemi értékeket állít elő, és amelynek működtetéséhez objektív és szubjektív szabadságra, teljesítményének javításához e szabadságok növelésére van szükség (133. o.). Ehhez képest a *társadalom negatív kontrollmechanizmusába* tartozik minden egyén vagy közösség által gyakorolt kényszer, amely anyagi és szellemi értékeket védelmez az ezeket veszélyeztető emberi magatartásokkal szemben. A kényszerhez jogi, erkölcsi vagy hierarchikus hatalom szükséges, de a veszélyelhárítás önmagában a hatalom növelésével nem lesz hatékonyabb. A veszély nagyságától és természetétől függően, annak elhárításához a kényszer alkalmazásának anyagi, technikai és intellektuális profizmusára lehet szükség. (135. o.). Ezt kiegészítve a bűnözés kontrolljáról is szót ejt. Mindezek alapján be tudja sorolni a negatív kontrollmechanizmusba a rendészetet, ami fontos lépés a további jellemzők feltárása érdekében.

4. A rendészet személyzete (IV. fejezet)

A IV. fejezetben a szerző szándéka szerint képet kapunk a szolgálatról, a szakmai hozzáértésről és a hivatáserkölcsekről. Ebben a körben elsősorban és markánsan a rendőrséggel és annak személyi állományával foglalkozik, és őszintén feltárja e problémakör mind a mai napig meghatározó jellemzőit. „Hosszú ideig úgy látszott, hogy a rendőrségnek nemcsak elmélete, de története sincs. Elmélete azért nem lehetett, mert a rendőri beavatkozás a pillanatra reagáló cselekvések világa, ahol sem az nem prognosztizálható, hogy mikor kell intézkedni, sem az, hogy miként. Amennyiben pedig a rendészeti igazgatásban hiába keressük a hatósági akciókat meghatározó törvényszerűségeket, akkor nincs valóságos kutatási tárgy, nincs olyan kérdés, amelyre a válasz a tudományok kompetenciájába tartozna. Az olyan rendészeti válaszreakció, amelyben nem ismerhető fel szabályszerűség, az nem is foglалható hipotetikus normába. (...) Az utóbbi ötven esztendő polgári demokratikus fejlődésében az alkotmányosság eszméje meghódította a közigazgatást. A jog uralma a közigazgatási anyagi és eljárási jog megteremtésével vált teljessé. A hatósági eljárásokban általánossá tett bírósági út a polgár számára hatáson jogvédelmet kínál. A participáció elve a korábban zárt hivatalok civil ellenőrzése előtt nyitották meg az utat. A szubszidiaritás lehetővé tette, hogy egy sor korábban hatósági kényszerrel megvalósított igazgatási feladatot társadalmassítsanak, ahol pedig a hatósági jogkör nélkülözhetetlen, ott növeljék az önkormányzati hatásköröket a központi közigazgatás rovására. Szervezési vezérelv lett a centralizáció és decentralizáció helyes arányainak folyamatos kialakítása. A költségtakarékos igazgatás követelménye arra készítette az állami szervek fenntartóit, hogy vegyenek át mind több minőségbiztosítási és teljesítményértékelési technikát a vállalkozások világából. Az informatikai forradalom, a számítógépes, automatizált nyilvántartási rendszerek gyorsabbá és megalapozottabbá tehetik a hivatali ügyintézését. Az alkotmányos országok nyilvánosságot biztosító

intézményei azonban rendre számonkérték a törvénysértéseket. *A rendőrség elmélete* az előbbieken felsorolt nehézségek ellenére mégis *megszületett*, mégpedig mint a poszt-modern korszak társadalomtudományának a teljesítménye. Az alkotmányos demokrácia nem tűrheti, hogy az egyik közigazgatási ágazat elutasítsa a jog uralmát, és ne tegye magát átláthatóvá a civil társadalom számára. A megismerhetőséghez hozzájárult az összehasonlíthatóság, amit viszont a nemzetközi rendőrségi együttműködés tett szükségessé. A költséges és törvénysértő módon működő rendészet nem védelmezhetette magát a titkok leplével, ellenkezőleg, a fejlett demokráciákban a bírálatok kereszttüzeiben találta magát. Fel kellett adni a konzervativizmust is, minthogy a kritikai vizsgálatok és az egyre keményebb civil kontrollok olyan működési hibákat tártak fel, amelyeket kijavítani csak átfogó reformok segítségével lehetett. Minden változás arra irányult, hogy a rendőrség egyszerre legyen hatékony és törvényes.” (162-163. o.) *Finszter helyzetrajza* a korábbi államszocialista országokra, így Magyarországra is csak a rendszerváltást követő időszakról kezdődően alkalmazandó, és tudjuk, hogy ez a folyamat el is indult – az elmúlt harminc év fejlődése is bizonyosan ezen elemekből építkezik, de a nyilvánvaló megtorpanás nem hallgatható el. *Finszter* ebben a tekintetben visszafogott, bizonyos reformok elmaradását, esetleg egyes területek visszarendeződését megemlíti, de a kudarcok megítélésénél objektív megközelítést alkalmaz. A 2018 ősszel benyújtott, (főleg a nem hivatásos) személyi állományt jelentősen érintő törvénymódosítási csomagot *Finszter* nem vehette be vizsgálatának hatókörébe, s remélem, hogy a szerző legközelebbi szakkikke majd megemlékezik elemző módon ezen aktuális fejleményről, de úgy vélem, hogy a fejlesztés kétarcú: vannak benne a „finszteri szemlélet” szerint kifejezetten üdvözlendő elemek, míg bizonyos részeit – véleményem szerint – a szerző maga is kritikával illetne. Egy biztos azonban, jelen éstanra és persze a forgatására most van a leginkább szükség.

Nagyon értékesnek tartom a rendőrségi, illetve tágabban a *rendészeti munka etikájával* foglalkozó részt, itt *Finszter* a rendőrség munkájában részt vevő egyénekben rejlő, a rendészet minőségét, hatékonyságát, elfogadottságát és megbecsülését előidéző vagy ezeket csorbító tényezőket absztrahálja a szervezéstudomány, az etika és a menedzsment szakmai kategóriáiba. Módszerében kirajzolódik a különböző típusú szolgálatok mély ismerete, így az etikai elvárásokat külön-külön megfogalmazza a közbiztonsági szolgálat, a karhatalmi szolgálat és a bünyügyi szolgálat vonatkozásában. Meg kell említenem azonban, hogy a fejezetben elhelyezett, a teljesítményértékelésről szóló rész ezt az okos analitikát kicsit megtöri, leginkább azért, mert nem párosul szerzői értékeléssel, de az igazsághoz persze az is hozzátartozik, hogy más fejezetben azért olvashatunk teljesítményértékeléssel kapcsolatos „finszteri elemzést”, így legfeljebb csak a szerkezet lehet a kritika tárgya, nem a tartalom.

5. *A rendészeti közhatalom forrásai (V. fejezet)*

Ebben a fejezetben *Finszter* azt vizsgálja, hogy miként képes az állam megfelelni a közrendért és a közbiztonságért viselt kötelezettségeinek. Ehhez szükséges megalapozni elvi szinten a tevékenységre felhatalmazást adó közhatalom forrásait, és kimutatni a rendészeti közhatalom legitimációjának építőköveit. Véleményem szerint nagyon fontos

feladatot végez el *Finszter* (szintézise nem csupán mechanikus összefoglalás, hanem értő elemzés is), emiatt e közhatalom forrásait ehelyütt is megemlítem (202-204. o.).

A rendészeti közhatalom forrása a *jogi felhatalmazás*, a rendészet a felhatalmazást a nemzetállam közjogából kapja, és ennyiben a rendőrség léte a szuverenitás egyik attribútuma. Minden rendőr viseli egyenruháján az állami szimbólumokat (ezeket ebben a formában csak ő hordozhatja), és a kiképzése idején is azt tudatosítják benne, hogy az utcasarkon is országa jogrendjét képviseli. Ez az összefüggés nem is szorul további magyarázatra ott, ahol centralizált államrendőrségi modell működik. A rendészeti hatalom második forrása a *közösség közbiztonság iránti szükséglete*. A modern közigazgatás felfogható úgy is, mint a társadalom mindazon igényeinek kielégítése a közhatalom által, amelyeket az egyes ember, de még civil összefogásaik sem képesek a maguk számára biztosítani hatósági eszközök hiányában. A rendészeti hatalom harmadik forrása a *szakmai hozzáértés*, a rendőri mesterségben szerzett készségek és jártasságok. A rendőrségi szakembert két dolog különbözteti meg a laikustól: a veszélyek felismerésének képessége és az elhárításhoz szükséges legitim erőszak technológiájának birtoklása. Nem minden veszély alkalmas arra, hogy rendőri eszközökkel kezelhető legyen. Mint-hogy a legitim erőszak egyedül az emberi magatartások alakítására képes, ezért a rendőr kompetenciájába kizárólag e magatartások tartozhatnak. *Finszter* továbbá síkra száll amellett, hogy nem válthat ki hatósági fellépést a jogszerű cselekmény, így a rendészeti ügyet keletkeztető veszélyforrásnak mindig jogellenesnek kell lennie. Fontos megállapítást tesz, amikor kimondja, hogy a rendészeti hatalom jogi, közösségi és szakmai forrásainak elválasztása nem csupán elméleti megfontolásokból értelmes dolog. Fontos, hogy ezek *harmonikusan* kapcsolódjanak egymáshoz. A jogi felhatalmazás normába öntéséhez fel kell tárnai a társadalmi szükségletet, a jog feladata a közösségre veszélyt jelentő magatartások jogellenessé nyilvánítása, mert ez teremti meg a rendészeti beavatkozás törvényes alapját. Jogalkotási kompetencia a rendészeti szervezet létesítése és hatáskörének meghatározása, továbbá azon kritériumok megállapítása, amelyek biztosítják a rendészet személyzetének szakmai felkészültségét. Ennek alapján bontja ki a szerző, hogy miként fog ez a harmonikus rendszer a rendészeti munkában visszaköszönni: „a rendészeti funkciók közül a legáltalánosabb és leghatásosabb a jelenlét. A jelenlétre a közterület rendjét és biztonságát fenyegető veszélyek miatt van szükség. A közbiztonsági rendészet két alapfunkció ötvözete. A veszélyelhárítás első mozzanata a jelenlét (örködé), ami nélkülözhetetlen a fenyegetés kellő időben történő felismeréséhez és ahhoz, hogy a veszélyből ne legyen sérelmi állapot. Ha ez nem jár eredménnyel, következik a második mozzanat, a kibontakozó jogellenes cselekmények legitim erőszakkal való megfékezése.” (249. o.)

Véleményem szerint ez a fejezet nem visel megfelelő és „beszédes” címet, mivel ugyanebben a fejezetben kapott elhelyezést a rendészeti igazgatás materiális tevékenységeinek bemutató és elemző leírása – ezek messzire elvezetnek a címtől, mi több, kapcsolódásuk a legitimációs kérdésekhez csupán közvetett és általános. Ráadásul a fejezet súlypontja is érezhetően ezen a részen van. Mindenesetre *Finszter* alapos vizsgálatot végez a *legitim erőszak* alkalmazásának kérdésében, és kimutatja, hogy a legitim fizikai erőszak eszközjellegű, legfeljebb szükséges, minimális, arányos, reaktív és professzionális. Ezek a jellemzők szorosan korrelálnak a legitimációs forrásokkal (és azok korlátaival). Ezen túlmenően pedig a fejezetben további fontos feladatot végez el a szerző,

amikor pengeéles fejtegetéssel leválasztja a *bűnüldözési* feladatokat az egyéb célú felderítésről, ekként kimutatva a rendészeti tevékenységen belül az alapvető különbségeket, amelyek az igazságszolgáltatás előkészítését célzó aktusokra jellemzők.

6. A rendészeti rendszer (VI. fejezet)

Ebben a fejezetben megismerjük azt a bonyolult szervezeti hálózatot, ami egy modern államban a társadalom védelmén munkálkodik, írja *Finszter*. Nem is túloz. „A modern polgári jogállamban *közbiztonsági rendszeren* mindazon jogszabályok, állami szervek, társadalmi szervezetek és vállalkozások, továbbá feladatok és funkciók összességét értjük, amely rendeltetése a társadalom egészének, a közösségeknek és az egyeseknek a védelme a jogellenes emberi magatartásokkal szemben. Az előbbieknél megfelelően a közbiztonsági rendszer maga is alrendszerekből tevődik össze, amelyeket rendszertípusoknak hívunk. Legalább három alrendszert, mint rendszertípust érdemes megkülönböztetni: a rendészeti rendszert, a magánbiztonsági rendszert és a civil önvédelmi rendszert. A *rendészeti rendszer* a közbiztonsági rendszer azon típusa (alrendszere), amely része a közigazgatásnak, és amelynek társadalmi rendeltetése – a legitim fizikai erőszak monopóliumának birtokában – a közbiztonság, a közrend, a nemzetbiztonság és az államhatár megóvása érdekében a jogellenes emberi magatartásokból keletkező veszélyek megelőzése, elhárítása, avagy csökkentése; továbbá a büntető igazságszolgáltatás előkészítése, a megsértett jogrend helyreállítása. (...) Ha a szolgáltatást a magánszféra, a biztonsági vállalkozás adja, akkor annak tartalmát a magánjog által szabályozott tág keretek között a szerződés tölti ki, jellemzője a forma szabadsága és az egyenrangú felek mellérendeltsége. A *magánbiztonság* rendelkezésére álló védekező eszközök forrása a tulajdonost megillető birtokvédelem eszköztára.” (294., 295. o.) A *civil önvédelmi rendszer* „azt igazolja, hogy összefogással jelentősen javulhat az egyének és a közösségek önvédelmi készsége, a civil társadalom hozzájárulása nélkülözhetetlen a közrend fenntartásában és a közbiztonság megóvásában. A polgárőrségek önként vállalt társadalmi feladatként, társadalmi munkában járulnak hozzá az egyéni és a kollektív önvédelemhez, az épített és a természeti környezet megóvásához.” (287. o.)

Ennek megfelelően a fenti fogalomkör egyes elemeit definiálja és elemzi a szerző, és a rendszertípusokon belül bemutatja a különböző szerveket, szervezeteket és hatóságokat; vizsgálja az önkormányzati rendőrség hazai lehetőségeit és foglalkozik a magánbiztonságra települő biztonság-ipparral, valamint civil szerveződésekkel (polgárőrség).

7. Rendészeti stratégiák (VII. fejezet)

A VII. fejezetben *Finszter* áttekinti a rendészet fejlesztésének célkitűzéseit és azok megvalósításának feltételeit. Ehhez először saját definíciót kell adnia, ami nem is marad el: „a rendészeti stratégia azoknak a *rendészeti misszióra és rendészeti értékekre* alapított céloknak, valamint a megvalósításukhoz szükséges társadalmi, politikai, szervezeti, személyi, anyagi-technikai, pénzügyi-költségvetési feltételeknek a tervezése, amelyek a közbiztonság erősítését, a közrend fenntartását és a rendészeti igazgatást teljesítő rend-

védelmi szervek fejlesztését teszik lehetővé. *Rendészeti misszió* a közbiztonság és a közrend fenntartása. *Rendészeti értékek* az eredményesség, a hatékonyság és a törvényesség.” (302. o.) Ebben az elméleti keretben mutatja be az eddigi (rendszerültást követő) kormányzati stratégiák főbb elemeit és kritikai analízist is végez, amelynek eredményeképpen kirajzolódik a vegyes kép: maga a szerző sem teljesen elégedett, igaz, bizonyos lépéseket ő is pozitívnak értékeli.

Jelentős terjedelmet szentel *Finszter* ehelyütt a kriminálpolitika szerepének, kimutatva azt, hogy egyébként a bűncselekmények elleni fellépés, a bűnözés társadalmi kontrollja több szempontból – értelemszerűen és szükségképpen – a rendészettel átfedésben van, tehát sem a rendészettan gondolkodástana, sem az ismetana nem feledkezhet meg erről. Így a kriminálpolitika együtthatását vizsgálja a bűnüldözésre, a prevenciós stratégiákra és a közbiztonsági stratégiára vetítve. Míg *Finszter* a kriminálpolitika részének tekinti a büntető igazságszolgáltatásban résztvevők (nyomozó hatóság, ügyészség, bíróság) tevékenységét (312., 316.), jómagam is azok közé tartozom – szemben *Finszter* e műben képviselt álláspontjával –, akik e fentiek tevékenységét nem tartják a kriminálpolitika részének.

Amennyiben az a kérdés, hogy a bűnözés kontrollja *miként valósul meg* egy adott országban („*Sein*”), azaz azt kell leírni, hogy miként lép fel az állam a társadalom védelmében a bűnözés ellen, akkor az igazságszolgáltatás dinamikus elemeinek vizsgálatát is ide kell vonni (nyomozási eredmények, vádemelési gyakorlat, ítélezési gyakorlat). Amikor azonban az a kérdés, hogy *miként alakítja* az állam a bűnözés kontrollját (ami maga a kriminálpolitika; „*Sollen*”), akkor viszont hiba lenne a büntető igazságszolgáltatást, különösen a bíróságot ennek részévé tenni. A bíróságot ugyanis valamely ítélezési gyakorlat kialakításánál a bűnözés kontrollja csak közvetetten determinálja – az eljárások törvényes lefolytatása, az egyéni jogok érvényesülése, a jogszabályok betartatása (például a hatóságokkal) vezethet olyan eredményre is, ami *in concreto* a bűnözés kontrollja *ellen* hat.

8. Alkotmányos alapok (VIII. fejezet)

Ebben a fejezetben végigjárjuk a szerzővel azt az utat, ami elvezetett a rendészettan az Alaptörvényben elfoglalt helyéhez. *Finszter* ki is mondja, hogy „nem az a fontos, hogy a rendvédelmi szervek jelentős helyet kapjanak az alkotmányban, hanem az, hogy az alkotmány kapjon jelentős helyet a rendvédelem működésében.” (372. o.) Miként történhet ez meg és hogyan történt meg ez az *alkotmányos rendészettan* elismerő országokban: „a modern rendőrségeknek mindenhol a világon meg kellett küzdeniük a szakmai elismerésért. Ennek egyik oka az volt, hogy egészen a 19. század végéig hiányzott a rendészettan jogi szabályozása. (...) A modern rendőrségek azért integrálódnak a civil közigazgatásban, mert csak ilyen módon képesek kiépíteni a feladataikhoz igazodó struktúrákat. Ezek sorában van olyan rendészettan feladat és funkció, ami a parancsnak való feltétlen engedelmisség elve szerint erős centralizmust követel (karhatalmi szolgálatok), van, ahol a centralizmus nem a feltétlen engedelmisséggel, hanem a jognak való megfeleléssel együtt érvényesül (bűnügyi szolgálat), és van, ahol a decentralizált megoldások és a helyi közösségekkel való együttműködés a leghatékonyabbak (közbiztonsági szolgálat). Ha a szervezet illeszkedik a feladatokhoz, akkor ott nem csupán a szak-

mai képességek és készségek kifejlesztése előtt nyílik út, hanem ez a kormányzatot is *bölcs önmérsékletre* készíti.” (378. o.) Ez pedig szükséges előfeltétele az alkotmányos elvárásoknak megfelelő kialakításnak. Így érthető az is, hogy „alkotmányos rendészet alatt a rendészeti hatóságoknak olyan jogi szabályozását, szervezetét és működését értjük, ami a lehető legtöbb biztosítékot nyújtja ahhoz, hogy a rendőrségek és más rendvédelmi szervek ellentmondásoktól mentesen illeszkedjenek a demokratikus államszervezetbe. Csak a törvényesen működő rendészettől várhatja el Magyarország, hogy teljesítse alkotmányos kötelezettségeit.” (380. o.) *Finszter* részletes analízist végez a korábbi Alkotmány releváns rendelkezéseit (és az Alkotmánybírósági gyakorlatot) érintően, az Alaptörvényt elemzi, valamint a rendőrségi törvényt is megvizsgálja a kialakított alkotmányossági szempontok alapján. Részletesen bemutatja ebben a fejezetben a honvédség (katonaság) és a nemzetbiztonsági szolgálatok eltérőségét a rendőrségtől, lényegi hangsúlyt helyezve az alkotmányos követelményekre.

9. A rendészet joga és a rendészettudomány (IX. fejezet)

Finszter Géza munkássága és a rendészettudomány mint diszciplína (újra)alkotása visszavonhatatlanul *összefonódott*. E munkájának eredményeit adja közre ebben a fejezetben, amikor is a rendészettudomány tudományterületi kialakulásáról és megerősödéséről értekezik. A korábbi fejezetekben is többször utalt rá, hogy maga a rendészet viselkedett úgy – kialakulásának kezdetén –, hogy nem tudott a tudományos vizsgálódások fókuszába kerülni. Ahogy én is említettem e recenzió hasábjain, hogy a „*rendőrség elmélete akkor születhet meg*, amikor a rendőrségi szervezet és annak működése kutathatóvá válik, és ezt maga a testület sem kívánja megakadályozni.” (428. o.). Sőt, mi több, ehhez még a rendőrséget, a rendészeti munkát övező *mítoszokat* is meg kellett törni, amelyek talán még 100 évvel ezelőtt is elhomályosították a gondolkodók éleslátását. „Az erőszak mítosza a keménységet összekeveri a kegyetlenséggel, az eredményeséget „a cél szentesíti az eszközt” elvével. A hierarchia mítosza azt a látszatot kelti, hogy a szervezetnek információs monopóliuma is van. Kontroll nélkül végezheti a társadalom megfigyelését, és a megszerzett adatokkal szabadon rendelkezik, holott a bűnügyi felderítés egyetlen legitim célja csak az igazságszolgáltatás előkészítése lehet. A titok mítosza elhitheti, hogy a jogsértésekért nem kell felelősséget vállalni. És a felelőségre vonás valóban nagyon gyakran elmarad. A modern jogállami rendőrség a mítoszok helyébe valóságos értékeket helyez: a jog uralmát, a szakmai hozzáértést és az emberi jogok tiszteletét.” (390. o.) Mindezek alapján definícióként elfogadásra ajánlja, hogy „a *rendészettudomány* az állam- és jogtudományoknak azon ága, amelyik a rendészet jogának, a rendészet szervezetének és a rendészet működésének törvényszerűségeit kutatja a társadalomtudományok általános, az állam és jogtudományok különös és a rendészeti igazgatás természetéhez illeszkedő egyedi módszereivel.” (432. o.)

Ebben a fejezetben *Finszter módszertani* részt is elhelyez, értekezik a kutatási tervről és a rendészettudományos kutatások fő jellemzőiről. Bár aligha tűnik komoly észrevételnek, relevánsnak tartom megjegyezni, hogy hiányosnak tartom a „hipotézis” definiálását (385. o.), ugyanis itt nem szerepel annak azon elengedhetetlen jellemzője, hogy a hipotézis a rendészettudományi kutatásokban sem jelenthet mást, mint egyéb társada-

lomtudományi kutatásokban, ekként tehát a hipotézis két (vagy több) változó közötti kauzális vagy korrelatív viszonyt feltételez, aminek igazolására vagy elvetésére szolgál a kutatás. Tehát a hipotézis igazolható vagy cáfolható.⁹ Nem lehet ez máshogy a rendésztudományokban sem, azaz csak akkor kell hipotézissel kezdeni a kutatást, ha a két változó közötti logikai kapcsolat vizsgálata (bizonyítása vagy cáfolása) a célunk, minden más esetben meg kell elégednünk a kutatási kérdés beazonosításával.

Két „tudományos” *esettanulmányt* követhetünk még ebben a fejezetben, egyfelől egy, a szervezett bűnözés elleni rendésztudományi kutatást értékel *Finszter*, másrészről pedig a nemzetközi terrorizmusra irányuló tudományos tevékenységet helyezi tágabb kontextusba – jó tippet is adva további kutatásokhoz esetleges témahiányban szenvedő kollégák számára.

10. A rendőr a város polgára (X. fejezet)

Ebben a fejezetben komoly *történeti kitekintésen* keresztül az olvasó megismerheti, hogy miként jutott el a társadalmak védelme a civilizációs fundamentumoktól a napjainkban jellemző nemzetközi együttműködésig. Fontos eleme a fejezetnek a decentralizált angolszász önkormányzati és centralizált kontinentális államrendőrségi típusú rendészet elhatároló különbségeinek elemzése és ezek okainak feltárása, valamint a rendőrségi modellek többszempontú összehasonlítása és csoportosítása. A közösségi rendőrségnek külön alcímet szentel *Finszter*, ahol az intelligens és a problémamegoldó rendészetnek is.

A fejezetet a *nemzetközi együttműködésről* szóló alfejezet zárja, ami megítélésem szerint kevésbé sikerült rész, sem mélységét, sem mondanivalóját tekintve meg sem közelíti az egész kötetet, recenziósként inkább nem értem, miért kellett e részt így a kötet részévé tenni. A műben egyébként számos helyen van szerves és korrekt kapcsolódás az európai rendészeti szintéren zajló változásokhoz, ez az összefoglalás azonban csak a felszínen mozog, mi több, néhány helyen téves megjegyzésekkel. Azt nem vitatom, hogy szükséges rendszerbe foglalni és értékelni a rendészetre vonatkozó és észlelhető európai változásokat, de sokkal inkább kínálkozott volna annak megfogalmazása, hogy éppen az uniós jogi fejlődések, a fizikai és jogi korlátok (határok) lebontása miképpen segíti elő a rendőrségek munkáját (ha ez a helyzet), hogy a közös cselekvések lehetősége, valamint a közvetlen kapcsolattartás és információcsere mennyiben befolyásolja a közhatalmi kötődést és a szuverenitási monopólium szintjét (ha befolyásolja). Az is érdekes lehet, hogy a közvetlen kapcsolatfelvétel jogi lehetősége és annak rendszeralkotó funkciója a hivatali út (az előljárói ranglétrán keresztül) transzparenciáját miként veszélyezteti, de éppen az is, hogy ez viszont hogyan segíti elő a szakmaiság fejlődését és az etikai normák erősítését. A közvetlen kapcsolattartás rendszere, amelyben minden egyes szakember a külföldi kollégáját közvetlenül megkeresheti ilyesfajta transzparencia nem érvényesül, mivel a kapcsolattartás sokféle módjából fakadóan és a potenciális partnerek nagy száma miatt végsősoron egy információs hálózat épül fel, ami lineárisan nem leírható. Az az igazán izgalmas, hogy létezik-e olyan szellemiség, vagy azt létre lehet-e hozni, ami európai jogállami és éppen a kooperáció intenzívvé válása miatt a

⁹ Lásd részletesen EARL BABBIE: *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Balassi. 2003.

résztevő szervezetek számára is követendő célként meghatározható? Tud-e maga a rendészet európaizálódni? Vagy azt találjuk, hogy a rendészethez / rendőri munkához való állami hozzáállás is kultúrafüggő? Hasonlóképpen alulreprezentált a munkában a rendészettel, a rendőrségi munkával foglalkozó európai emberi jogi vívmányokról való gondolkodás – kétségtelen azonban, hogy *Finszter* munkája az ilyen fókuszú további kutatásokhoz biztos elméleti keretet nyújt.

Finszter is látja ezt természetesen, és kijelenti, hogy „az európai integráció felvetette a rendőri együttműködés nemzetközi lehetőségeit, ami az egyes államok szuverenitásához hagyományosan kötődő *erőszak monopólium feloldását* is jelentheti. (...) A rendészet olyan új dimenziói nyíltak meg, amelyek elméleti megalapozása csak egy erre szakosodott tudományágtól várható.” (406. o.) Az új dimenziók jellemzőinek „kikutatása” még várat magára, de biztos vagyok abban, hogy ezen a téren *Finszter Géza* is hallatja majd a hangját.

IV. Olvasson mindenki Finsztert!

A szerző igen nagyszámú szakirodalmat használt fel munkájához, valamint törekedett minden releváns bírósági döntés, jogszabályi keret, kormányzati stratégia, szakértői anyag bemutatására. *Nem lehet azonban nem észlelni*, hogy míg utóbbiakat illetően folyamatos a tudósi reflexió, azaz van „szakmai muníció”, amit e munka részévé lehetett tenni, a tudományos termékek, a rendőrséget, a rendészeti munkát kutató hazai tudományos eredmények 2010 után gyengén vannak reprezentálva. Alighanem ez nem a szerző hibája, inkább tünetértékű a hiány, amit néhány doktori dolgozat pusztasorsolása sem enyhít, hiszen ezek eredményeire sem tud támaszkodni a szerző.

Finszter stílusa rendkívül jól követhető, igényes és korrekt. A könyv fejezeteiben a tudós lamentálása jól megfér a feszes, didaktikai szempontokból jobban követhető és rendszerbe foglalt elemzésekkel a téma iránt érdeklődő olvasó számára, azonban közvetlen tankönyvi használatot az ennyire eltérő részek keveredése megnehezíti. Nagyon tetszik a könyvben, hogy az általános társadalomtudományi műveltséget is szélesíti, ha *olvasókönyvként* használjuk ezeket a részeket, tehát kifejezetten értékesnek tartom és a tankönyvi használatot is segítik a hosszas idézések más szerzőktől, különösen azokban az esetekben, amikor *Finszter* mások téziseit a maga és az olvasói számára „megemészti” és értékeli. Erre persze azt is lehetne mondani, hogy ez inkább hátrány, mint előny, mivelhogy éppen a pusztasorsolással lehetne edukálni és a további olvasásra készíteni a kutatókat (egyetemistákat) – merem azonban állítani, hogy, ismerve a magyar nyelven olvasó és közlő szakmai közeget, célravezetőbb így megjeleníteni mások fontosnak tartott eredményeit.

Nagyon örülök, hogy elolvashattam a *Rendészettan c.* könyvet, így *Finszter Géza* művét azoknak is bátran ajánlom, akik éppen nem a rendészeti felsőoktatás hallgatói, hanem más társadalomtudományi területen kívánnak szakértővé válni, így különösen jogászoknak, szociológusoknak, politológusoknak, szociális munkásoknak.

KRISZTINA KARSAI

REZENSION ÜBER DIE MONOGRAPHIE MIT DEM TITEL
„POLIZEIWISSENSCHAFTSLEHRE” VON GÉZA FINSZTER

(Zusammenfassung)

Das Buch mit 495 Seiten ist im Jahr 2018 bei dem Verlag Dialog Campus erschienen. Der Autor hat drei Ziele mit seinem Werk: einerseits Lehrstoffmaterial für die polizeiwissenschaftliche hochschulische Ausbildung zusammenzustellen, andererseits theoretische Strukturen für die polizeiwissenschaftliche Forschung zu setzen und drittens grundlegende Kenntnisse über Polizeiwissenschaft für interessierten Akademiker zur Verfügung zu stellen. Diese Zielsetzung betrifft also eine heterogene Zielgruppe, deswegen der Autor in seinem Werk zwischen Tiefe (Wissenschaft) und Breite (Interessierte Nicht-Wissenschaftler) balancieren muss – ihm gelingt es sowohl tiefgreifende wissenschaftliche Erkenntnisse als auch Lektüre zum Polizeiwesen und Polizeiwissenschaft klar zu vermitteln. Somit verwandelt sich diese Monographie eher zu einem Handbuch, da – wahrscheinlich – jede Zielgruppe nur die Kapitel lesen wird, wo sie für sich relevanten und verständlichen Inhalt finden können. Finszter behandelt die folgenden Themen in seinem Buch: den Begriff von Ordnungspolizei und Polizeiwissenschaft und deren Gegenstand; die Begriffe der öffentlichen Ordnung, der öffentlichen Sicherheit und der Rechtssicherheit; die Polizeimanagement und die Verwaltungsstrukturen; die Personal des Polizeiwesens; die Quellen der öffentlichen Gewaltanwendung; Strukturen der Polizei; Ordnungsstrategien des Staates; Verfassungsrechtliche Grundlagen; Gemeindepolizei. Finszter verwendet breite geisteswissenschaftliche methodische Arsenal zur Darstellung seines Gegenstandes und der Zusammenhänge: ungarische und internationale Ergebnisse der Kriminologie, der Soziologie, des Managements, des Strafrechts und des Strafprozessrechts, des Verfassungsrechts, des Verwaltungsrechts und des Staatsrechts werden in den wissenschaftlichen Gedankengängen implementiert. Der Autor plädiert für disziplinären Unabhängigkeit der Polizeiwissenschaft in seinem Werk, sein Wunsch begrüßt und unterstützt werden soll.